

Úvod

Terminologie užívání léčiv nebyla až do první poloviny 70. let 20. století jasně definovaná v žádném z evropských jazyků. Pro vztah zdravotník-pacient-léčivo neexistovaly konkrétní pojmy a chování pacientů směrem k farmakoterapii bylo nekonzistentně popisováno různými slovními spojeními. V průběhu následujících let se v odborné literatuře začaly používat specifické pojmy, jejichž význam se postupem času měnil (1). Mezi tyto pojmy patří především compliance, adherence, konkordance, perzistence a jejich antonyma, každý s trochu odlišným významem a konotací (2). Protože jednotlivé termíny vznikaly v rychlém sledu zhruba s desetiletým rozestupem, neměly dostatek času na to, aby byly v praxi a výzkumu osvojeny. Pojmy tak byly a stále jsou mylně používány, zaměňovány, a to napříč světovou literaturou (2, 3).

Na toto zjištění reagovala odborná společnost International Society for Medication Adherence (ESPAComp). Na 13. výročním sjezdu v roce 2009 byla navržena a na základě následné diskuze konsenzuálně ustanovena terminologie adherence k léčbě pod všeobecným názvem Ascertaining Barriers to Compliance (ABC taxonomie). Obsahovala seznam sedmi pojmů a definic, které byly publikovány v roce 2012 (2, 4). Byly tak položeny základy pro taxonomii adherence k léčbě. Ta se nově měla skládat ze tří složek, které rozlišují jednak samotné chování pacienta při užívání léčiv (medication adherence) zahrnující tři fáze (initiation, implementation, discontinuation) a kontinuitu léčby (persistence), a jednak proces, který užívání léčiv popisuje a řídí (management of adherence), a vědní obory, jež adherenci k léčbě studují (adherence-related sciences).

I přes snahy sjednocení terminologie související s problematikou užívání léčiv je její používání stále velice rozptýlené, přičemž autoři, často i neúmyslně, zaměňují význam různých pojmů a definic, které nelze použít jako synonyma, a literatura se tak stává nejednotnou.

Cíl

Tato práce si klade za cíl zmapovat českou literaturu a zjistit, zda čeští autoři terminologii týkající se užívání léčiv používají a jestli jsou při definování těchto pojmů jednotní. Mezi další cíle patří následné zhodnocení používání této terminologie v české literatuře.

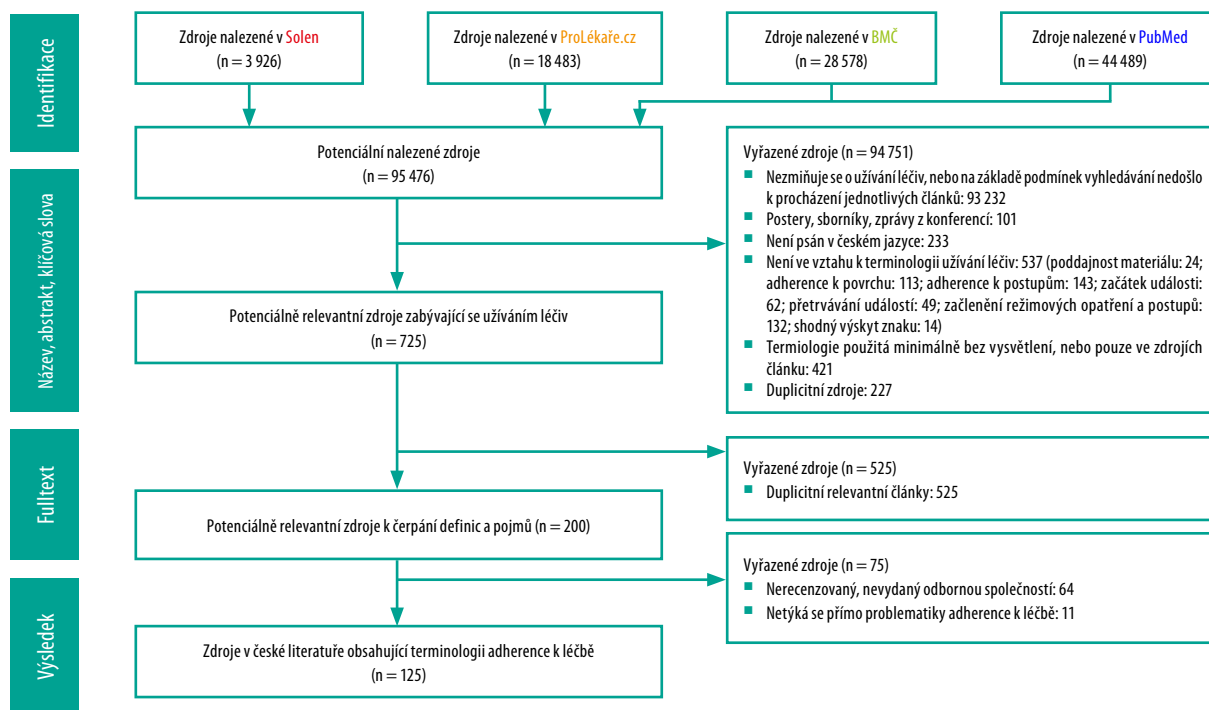
Metodika

Na základě potřeby vytvoření jednotného překladu originálního anglického znění ABC taxonomie napříč různými světovými jazyky vznikla v rámci společnosti ESPAComp pracovní skupina Translation of ABC Taxonomy. V roce 2019 pak zveřejnila metodický pokyn pro překlad ABC taxonomie (5), kterým byla inspirována metodika předkládané rešerše.

Informace byly získány ze dvou fulltextových – nakladatelství Solen, ProLékaře.cz – a dvou bibliografických databází – Bibliographia medica Českoslovaca (BMČ), PubMed. Vyhledávání cílilo na všechny zdroje publikované před 22. 9. 2021. Podmínkou pro zařazení literatury do potenciálních výsledků rešerše byla publikace v českém jazyce zabývající se užíváním léčiv a konkrétními pojmy souvisejícími s touto problematikou. Vyhledáváno bylo 28 pojmů: *compliance, *noncompliance, *non-compliance, *non compliance, *kompliance, *nonkompliance, *non-kompliance, *non kompliance, *adherence, *léková adherence, *adherence pacienta, *adherence k farmakoterapii, *adherence k medikaci, *nonadherence, *non-adherence, *non adherence, *iniciace, *implementace, *discontinuace, *diskontinuace, *persistence, *perzistence, *management adherence, *disciplíny spojené s adherencí, *concordance, *conkordance, *konkordance, *koncordance.

Posouzení vhodnosti nalezených publikací proběhlo nejprve na základě názvu, abstraktu, klíčových slov a poté podle obsahu plného textu. Při nenalezení vhodné publikace obsahující hledané pojmy v názvu,

Schéma 1. Vývojový diagram procesu vyhledávání relevantních zdrojů

BMČ – Bibliographia medica Českoslovaca; n – denominátor (100 %)